

Italija je pripravljena na vojno, pravi Mussolini

Diktator je v svojem govoru v senatu ponosno izjavil, da ima Italija največje število podmornic, najbolj izvežbano letalsko silo in da lahko mobilizira armado devet milijonov mož. 580.000 delavcev uposlenih v tovarnah orožja in municije

31. marca. — "Italijanska oborožena sila na suhem, v zraku in na morju je pripravljena na vojno." S temi besedami je diktator Mussolini posvetovali zlasti pa Francijo, da Italija pripravljena na spopad z vsakim sovražnikom. V govoru v senatu, ki pa je po radiu razširjen po vsem svetu, je dejal, da on zagovarja, "da je napad najboljša obramba."

Govor je izjavil, da ima Italija največje število podmornic na svetu, najbolj izvežbane letalske sile in da lahko v enem času mobilizira armado 5.800.000 mož. "Vrhovni poveljnik vse oborožene sile bom" je pristavil.

Mussolini je govoril v senatni zbornici, ko ji je bil predložen projekt, ki določa apropiacijo 225.000 za ojačanje italijanske oborožene sile. Dejal je, da program gradnje bojnih plovil izveden v prihodnjih treh letih in morda še prej. Vse italijanske pomorske baze ob Sredozemskem morju so utrjene in imajo orodja in municije, v njih je uposlenih 580.000 delavcev, obratujejo noč in dan.

Diktator je omenil grozote bombardiranja mest iz zraka in iz zračnih sil, ki jih civilni prebivalci svetovalec Italijanom, ki živijo v velikih mestih, naj se izselijo v mala mesta in vasi. "V vseh mestih pripravljamo vojaške baterije, ki jih lahko ustvarijo iz civilnih, naj tisti, ki so zapustili mesta," je rekel Mussolini. "V njihovo lastništvo bodo, če ne bodo čakali, prišli v njihove roke. Maroške čete, katerim poveljuje general Juan Yague, so že pri vratih mesta, iz katerega so civilni prebivalci že pognili. Druge fašistične kolone so obkrožile Lerido od vseh strani."

Lojalisti uničili elektrarne z dinamitom

Hendaye, Francija, 31. marca. — Poveljniki fašističnih čet so sinoči napovedali, da bo Lerida, strateško mesto ob cesti, ki vodi v Barcelono, glavno mesto Katalonije, kjer je sedež španske ljudske vlade, kmalu prišla v njihove roke. Maroške čete, katerim poveljuje general Juan Yague, so že pri vratih mesta, iz katerega so civilni prebivalci že pognili. Druge fašistične kolone so obkrožile Lerido od vseh strani.

Lojalisti so se umaknili na drugo obrambno črto, ki se razteza od Balaguerja do Borjas Blancasa, deset milj vzhodno od Lerida. Pred umikom so pogrnili v zrak z dinamitom elektrarne in zanetili ogenj, ki je uničil skladišča goriva. Požar je zajel tudi več drugih objektov.

Ves večerjajši dan so topniške baterije obstreljevale utrjene pozicije lojalistov ob cesti Zaragoza-Barcelona. Vladne čete so večerjajši z dinamitom razbile velik jez pri Barsoni, ki je zadrževal vode potokov in rek iz Pirenejskega gorovja. Razdeljali so tudi nasipe ob reki Cinci v bližini mesta Fraga in voda je poplavlila vse nižine.

Fašisti so zadali nov in težak udarec lojalistom, ko so zasedli Aytón, kjer se nahajajo velike elektrarne, ki zalagajo več kot 50 trgov in vasi v Kataloniji z elektriko. V svojem prodiranju proti Leridu so uporniki okupirali tudi mesto Alcarraz.

Kljub odporu vladnih čet na ozemlju ob meji Katalonije in protiofenzivi, ki jo vodijo v hribih na zapadni strani Teruela, fašisti stalno prodirajo proti Sredozemskemu morju. Fašistični letalci so večerjajši spet napadli z bombami Tarragono, Portbou, San Vicente, Castellon, Tortosa, Benicarlo in več drugih obrežnih mest. Koliko ljudi so bombe ubile in ranile, še ni bilo ugotovljeno.

Shod delavske stranke v Chicagu

Govorili bodo Hoan, Martin, Krueger in Marx Lewis

Chicago. — Prihodnji ponedeljek zvečer bo v Steuben Clubu na Randolph in Wells st. shod Illinoiske delavske stranke, na katerem bodo nastopili prominentni govorniki. Iz Milwaukeeja bo prišel socialistični župan Hoan, iz Detroita Homer Martin, predsednik avtne unije, iz New Yorka Marx Lewis, mestni pomočnik blaginje in član eksekutivne ameriške delavske stranke, domači govornik pa bo Maynard Krueger, profesor ekonomije na čikaški univerzi in član eksekutivne socialistične stranke. Predsedoval bo George Mead, predsednik okrajne delavske stranke, ki vabi vse delavce na shod.

Vročje bitke v centralni Kitajski

Pet tisoč japonskih vojakov v pasti

Sanghaj, 31. marca. — Kitajski in japonski poveljniki so poslali nove čete, tanke, topove in bojna letala na ozemlje trikotja, ki obsega čez sto kvadratnih milj. Glavna mesta ob tem trikotju so Jenčev, Sučev in Lini in najbolj arditne bitke se zdaj vršijo ob Velikem prekopu, kjer so Kitajci v zadnjih dneh izvojevali več zmag. Japonci so aktivni na tej fronti že tri mesece, da prodrjo do Sučeva, važnega železniškega križišča, kar pa se jim še ni posrečilo.

Kitajcem, ki se borijo na centralni fronti, so večerjajši prišli na pomoč tri divizije iz province Kwangsi. Kitajsko poročilo pravi, da so njihove čete odbile japonski naskok na mesti Taiherčang in Jihšien in spravile pet tisoč japonskih vojakov v past, iz katere se bodo težko izmotali. Dovož živin in bojnega materiala je bil ustavljen in Japoncem preti uničenje.

Roosevelt nima sposobnosti diktatorja

Izjava v pismu prijatelju

Warm Springs, Ga., 31. marca. — Sinoči je bilo objavljeno pismo predsednika Roosevelta, ki ga je iz tujaknjega svojega letovišča poslal neimenovanemu prijatelju. V tem pismu pravi Roosevelt v sarkastičnem tonu, da ga njegovi "prijatelji" v kongresu in zunaj kongresa hočejo po vsej sili narediti za diktatorja Združenih držav, ampak on ne bo nikdar diktator iz treh razlogov:

Prvič ne mara biti diktator; drugič nima sposobnosti, da bi bil uspešen diktator; tretjič je dobro podkovan v zgodovini in pozna ozadje obstoječih diktatur v Evropi, zato je prepričan, da diktatorji nimajo bodočnosti in ameriška forma demokracije nadkriljuje vsako formo diktature.

Delavski odbor zmaguje pred sodišči

Washington. — Vrhovno sodišče je že desetič vzdržalo ustavnost zveznega delavskega zakona in potrdilo odloke delavskega odbora, ki ni pred tem tribunalom izgubil še nobene tožbe. Najnovejši slučaj je bil priziv Santa Cruz Fruit Packing Co. Na okrožnih sodiščih je bil delavski odbor zmagovit pri 25 izmed 28 prizivov. Njegovi odvetniki so tudi zmagali v 97 slučajih — vseh —, v katerih so pod-

SODNIK USTAVIL PREMESTITEV AVTNE TOVARNE

Nov spopad med člani CIO in ADF v Wis.

Flint, Mich. 31. marca. — Okrožni sodnik Phillip Elliot je izdal injunkcijo proti A. G. Redmond Co., kateri prepoveduje premestitev tovarne iz tega mesta, kakor tudi prenehanje obrata in demontiranje in preselitev strojev. Družba izdeluje avtne pritiskine in ima pogodbo z avtno unijo. Družba mora vložiti ugovor proti prepovedi v petek.

Avtna unija se je zatekla na sodišče, ker je kompanija nedavno kreirala slavnato družbo Ovosso Parts Corp., kateri je namenjena transferirati obrat in stroje premestiti v drugo mesto, zbežati pred unijo ter iz kolektivne pogodbe napraviti krpo papirja. Pogodba poteče meseca junija.

Detroit, 31. marca. — Pred tovarno Federal Screw Works je večerjajši prišlo do dveh spopadov med policijo in skebi na eni strani in člani ter simpatizirajo avtne unije na drugi. Do spopadov je prišlo zjutraj, ko je policija s silo napravila pot v tovarno 40 "lojalnim" delavcem — skebom — in popoldne po dokončanem delovniku, ko jih je spremljale iz tovarne do avtov, ki so jih čakali pod policijskim nadzorom pet blokov od tovarne.

V akciji je bilo 150 pehotne policije in 15 policajev na konjih ter 600 piketov in 5000 simpatizirajo. Pri jutranjem spopadu je policija zbila na tla 50 piketov, stavkarji pa so poslali v bolnišnico enega policajev. Pri popoldanskem spopadu, ki je bil že peti od pričetka stavka zadnji ponedeljek, pa je bilo ranjenih 35 piketov in simpatizirajo ter pet policajev. Boj je trajal 45 minut, bojna linija pa se je vlekla pet blokov daleč, od tovarne do prostora, kjer so imeli skebje spravljene avte. Stavkarji so rabili palice, a katerih so sneli napise, in kamenje; a slednim so jim pridno pomagali simpatizirajo. Deset delavcev je bilo aretiranih.

Družba je potem naznanila, da ostane tovarna zaprta do ponedeljka.

Laona, Wis., 31. marca. — Civilna vojna med lesno unijo CIO in tesarsko unijo ADF divja tukaj kar naprej. Večerjajši je prišlo zopet do spopada med obema frakcijama in šerifsko četo pred Connor Lumber Co., v kateri so bili stavkarji CIO zopet tepeni s pomočjo policije. Ko je slednja aretirala 10 piketov, so stavkarji obkolili avte šerifovih deputirjev, nakar je prišlo do novega spopada s "postavo", ki je po ojačenju končno razgnala stavkarje.

Belvidere, Ill., 31. marca. — Izgledi so, da bo prišlo do poravnave stavke 800 delavcev in National Sewing Machine Co., ki je izbruhnila pred 17 dnevi in v kateri je prišlo že do več spopadov med lokalno oblastjo in stavkarji. Stavko vodijo tri unije ADF. Oklicana je bila, ker se družba ni hotela z njimi pogajati za priznanje in sklenitev kolektivne pogodbe.

Na iniciativo Josepha Vincenza, državnega delavskega posredovalca, so se pogajanja večerjajši obnovila. Po sestanku so zastopniki delavcev poročali, da je poravnava stavke blizu. Družba se je omečila, ko jo je zavarovalna družba obvestila, da bo preklicala zavarovalnino na kotle, a ko jih ne spravi v obrat v 48 urah. Inženirji in kurjarji so se vrnili na delo s privoljenjem unij.

Jetniki skušali dobiti injunkcijo proti odboru.

Naciji v Česko-slovaški se jezijo

Poljaki kritizirajo zunanjo politiko češke vlade

Praga, 31. marca. — Nevarnost, da bo Praga pozorišče izbruha evropskega vulkana, se je povečala, ne zmanjšala, po govoru češkega ministrskega predsednika Milana Hodže, ki ga je imel zadnji ponedeljek o pravicah manjšin v Češkoslovaški. V vrstah sudetskih Nemcev se opaža silna nezadovoljnost. Naciji pravijo, da jim Hodža ni ničesar ponudil, ko je naznanil uveljavljanje novih zakonov glede zaštite pravic manjšin.

Edino, kar jim zdaj preostaja, je apel na Berlin, da jim prisloži na pomoč. Naciji trdijo, da se jim godi krivica, vlada pa zavrača te očitke. Ona pravi, da imajo vse manjšine v Češkoslovaški popolno jezikovno, kulturno in plemensko svobodo in da nihče ne ovira njihove ekspanzije in razmaha. Neki visok uradnik je dejal, da sudetski Nemci dobro vedo, da se ne morejo pritoževati. Edino, kar jih jezi, je to, ker živijo v okviru Češkoslovaške, iz katerega bi radi skočili, ker so njihove oči obrnjene proti Berlinu.

V Pragi pravijo, da je bil premierjev govor, v katerem je naglasil, da se Češkoslovaška ne bo uklonila pred nacijsko Nemčijo, sprejet v Italiji z zadovoljstvom. Diktator Mussolini, ki je sicer sankcioniral nacijsko okupacijo Avstrije, je za omejitve nacijske ekspanzije v centralni Evropi.

Varšava, Poljska, 31. marca. — Gazeta Polska, glasilo poljskega zunanjega urada, je večerjaj napadla zunanjo politiko češkoslovaške vlade. V posebnem članku pravi, da je češka meja vrzel, skozi katero prodira komunistična propaganda na Poljsko. Dalje piše, da je kominterni (komunistična internacionalna) ustanovila urad v Češkoslovaški, iz katerega se propagandna razširja na Poljsko, in to češke avtoritete tajno odobrava.

Pomlad je letos prišla mesec dni prej

Chicago, 31. marca. — Običajno je priroda v severnem Illinoisu začela zeleneti in cveteti v drugi polovici aprila, letos pa že zeleni in cvete ob koncu marca, torej mesec dni prej kot po navadi. Toplina zadnjih dni letošnjega marca je skoro dosegla rekord. V marcu so bile letos tudi dve ali tri električne nevihte. Baš sinoči je treskalo kakor meseca julija in nekega dečka v južnem delu mesta je strela ubila, ko je nesel iz gostilne pivo svojemu očetu. Robin (ameriški tačice) so se vrnili že sredi marca. Težko je upati, da bi to nenavadno lepo vreme trajalo skozi ves april, ki je navadno grd in mrzel.

Politične stranke odpravljene v Rumuniji

Bukarešta, Rumunija, 31. marca. — Vse politične stranke v Rumuniji so bile večerjaj odpravljene z dekretom, ki ga je objavil premier Miron Cristea in patriarh rumunske pravoslavne cerkve. Najbolj je odredba udarila Železno gardo, napol fašistično organizacijo. Petrescu Comnen, bivši rumunski poslanik v Berlinu, je dobil pozicijo zunanjega ministra v reorganiziranem kabinetu, katero je doslej imel George Tatarescu. Nova vlada je izjavila, da bo njena zunanja politika usmerjena tako, da obdrži in še bolj utrdi prijateljstvo s sosednimi državami.

(Dolje na 2. strani.)

ŽELEZNIČARJI ODLOČNO ODKLO-NILI REDUKCIJE

Železnice in delavce molzejo bankirji in druge pijavke

VELIKA DAREŽLJIVOST VLADE

Washington. — Železničarji odločno odklanjajo vsako "sugestijo" magnatov, da bi pristali na slično znižanje plač kakor so leta 1932. Zahtevo magnatov so takoj odbili voditelji železničarjev po svoji zvezi Railway Labor Executive's Association.

Magnatje zahtevajo znižanje, da rešijo železnice pred bankrotom. Voditelji železničarjev pa odgovarjajo, da kriza železnice ne izvira iz mezd in da solucija ne leži v redukcijah plač, zvišanju vozne ali prometa. Čeprav bi železnice vse to dosegle — redukcije plač, zvišanje vozne in prometa — bi bile še vedno tam, kjer so — na robu bankrota. In to valed tega, ker je njih finančna struktura nezdrava, ker so prezadolžene. Iz krize se bodo rešile le s finančno reorganizacijo: z iztjanjenjem vodene kapitala iz svoje finančne strukture.

Redukcije so tudi socialno nezdrave, ker bi znižale kupno silo in dale pobudo drugim delodajalcem za splošno znižanje plač, kar bi deželo vrglo še v večjo gospodarsko krizo. Nastala bi silna situacija kakor je bila ob zatoni Hooverjeve administracije.

Voditelji železničarjev dalje pravijo, da so bile železnice deležne velike pomoči s strani vlade in tudi s strani delavcev. S prostovoljno redukcijo leta 1932 so jim železničarji poklonili v štirih letih \$450.000.000. Od Rekonstrukcijske finančne korporacije in Public Works administracije so prejele 750 milijonov, meddržavna trgovinska komisija pa jim je dovolila zvišanje prevoznih cen lani in letos v vsoti 350 milijonov — zadnje zvišanje jim prinese \$275.000.000 na leto. Vse to pa ni nič pomagalo, ker je šlo vse v bisago wallstreetških bankirjev, ki kontrolirajo in molzejo železnice.

Molzejo jih direktno in indirektno. F. W. Sargent, predsednik železnice Chicago Great Western, je pred senatnim odtokom za meddržavno trgovino zadnje dni rekel, da železnice molzejo z visokimi cenami Pullman Co., družbe s hladilnimi in oljnim vagoni, jeklarstva, Indutria, tovarne za lokomotive in vagone ter druge potrebščine. Bankirji imajo v rokah tudi vse te družbe in ne samo železnice.

Voditelji železničarjev tudi navajajo, da so železnice takoj po zadnjem zvišanju plač za 10 odstotkov priče za masnim odslavljanjem delavcev. Pravijo, da jih je bilo več odslavljenih ko leta 1932 in da skupna mezdna izplačila kljub zadnjemu zvišanju manjša kakor pa so bila prej.

Na drugi strani voditelji železničarjev tudi kažejo na zvišano produktivnost delavcev. Leta 1929 so železnice prejele na vsak dolar izplačane mezde \$1.68 dohodkov, lansko leto pa \$2.10. Od vse te zvišane produktivnosti pa imajo dobiček le lastniki kapitala — bondov — ki "zaslužijo" približno eno tretjino več kakor so leta 1929. Njih letni račun — obresti — znaša pol milijarde dolarjev. Obresti vlečejo tudi od popolnoma mrtvega kapitala — od opučenih železnice, postaj, delavnic in podobno.

Tipičen je položaj B. & O. in Southern Pacific. Obe železnici

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKEGA NARODA

POPOVNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) \$3.00 per year, for Canada \$3.50 per year, for Europe \$4.00 per year, for Australia \$4.50 per year.

Single copies 10 cents. Subscriptions in advance. Payment in cash or by check or money order. All communications should be addressed to the Editor, PROSVETA, 267-28 So. La Salle Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Zgodnja pomlad

Milwaukee, Wis. — Lahko se štejemo srečnim vsaj v enem oziru: pretekla zima je namreč bila izredno mila sorte, da le malo takih, morda ena na vsako četrtoletje. Zaenkrat niso vremenski bogovi na nas pozabili, kakor so pozabili ekonomski bogovi. Dobro je, da dobimo vsaj nekaj utuhe.

Skozi vso zimo ni bilo vreme posebno mrzlo, le parkrat je živo srebro v toplomeru šinilo tja blizu ničle. Največkrat pa se je suhalo med 25 in 35 stopinjami nad ničlo. Seveda je to izdatno pomagalo pri kurjavi, zlasti v teh časih, ko ni dela ne denarja. Nekateri pravijo, da ni denarja zato, ker je denar šel v Rim, kakor velikončni zvonovi, ki v velikem tednu zadnje tri dni kar utihnejo in se "premufajo" k samemu papežu. Čemu neki, ne vem, ampak tako ljudje pravijo.

Kakor že omenjeno, je bila pretekla zima jako mila in skoro brez snega. Vred tega so nekateri modrovali, češ, da bo gotovo pomlad mrzla, ampak to njihovo prerokovanje se ni izkazalo resničnim, temveč je pomlad dosejala pokazala, da je bilo njihovo modrovanje brez podlage. Kajti danes, ko to pišem, kaže koledar 29. marca, pa je grmovje na vrhovih brez mla vse zeleno. Vse rastlinstvo brsti tako, da še nikdar prej v svojem življenju nisem videl ob tem času takega zelenja kot letos. Ako se ne pojavi odsej kakšen zločasti vremenski bog, bo prišel sv. Jurij ne le v lepi zeleni kamizoli, temveč tudi v lepem zelenem bršljanu in zelenem lajbcu ter z belocvetnim klobukom na glavi.

Kljub letošnji zgodnji pomladi pa se ptice selilke nekam obnavljajo, ker jih še ni videti pri nas. Gotovo jim ni še nihče povedal, da imamo tudi pri nas že tople vreme. Največ krivde za to pade menda na malomarne radiokritičke, ki vse izblebečejo, le onega ne, kar bi bilo najbolj potrebno.

Samoumevno je, da v takem prijaznem vremenu, ko grmovje zeleni, da tudi regrad ne spi, katerega mamice in tudi ateki dokaj pridno nabirajo in pravijo, da ima zdravilno moč proti revmatizmu, ker notranje organe lepo osveži in izloči škodljive snovi.

Nekaj iz preteklosti

Pred kratkim mi je prijatelj pravil o nekem rudarskem naselju take stvari, da sem se kar za glavo prijel. Tisto mesto je štel osem tisoč prebivalcev, ki so bili odvisni izključno od zasluga v rudnikih. Med prebivalci je bilo več kot tretjina Slovencev. Mestu sta neoporočeno gospodarila rudniška družba in katoliška cerkev. Ako si se zameril zadnji s tem, da nisi hotel dajati svojih težko zasluženih dolarjev in nisi hotel k spovedi, si kmalu prišel ob delo. Zraven tega

so te enostavno proglasili za brezverca, tako da nisi imel več obstanka v mestu, saj tudi ne bi dobil nobenega dela. Poleg tega je bil tak "brezverec" na črni listi, tako da ni dobil dela pri nobeni rudniški družbi. Tudi delavskim organizatorjem se je godilo slično; unijske agitatorje so preganjali na vse načine. Družba je poslala krdele vohunov med delavce, da stare unijsko gibanje med njimi. Vohuni so bili skrajno zviti in predrzni, da so zvedeli vse unijske tajnosti in za vsakega unijskega simpatizirja. Če ni šlo drugače, so organizatorja očrnil, češ, da je podkupljen od družbe, le da so držali rudarje od unije. Končno je moral organizator iz mesta, zaslepljeni rudarji pa so zavpili, da je prav, da je šel, sicer ga bi linčali.

Unijsko in politično organiziranje je imelo sila težko stališče, da se bi postavilo na trdnata. Družba je hotela na vsak način preprečiti oboje, kar ji je tudi uspelo. Mestna oblast je bila v rokah družbinih politikantov, včasih pa v rokah mestnih politikarjev, kar je bilo pač vseeno, kajti oboje je tiralo mesto v prepad. Družba je imela najete baseballske igralce, ki so v poletnem času ob nedeljah žog bili, obenem pa so bili pripravljeni s krepeljci navaliti na rudarje v slučaju potrebe. Najboljši igralci so pozimi nosili policijske zvezde in šikanirali ljudi. Plačevali so jih seveda davkoplačevalci. Mesto se je zelo zadolžilo in sedaj dolguje milijon in pol, več kot je vredno.

Neki stavbenik je kandidiral za mestnega zaupnika. Vedel je, da z napredno idejo ne bo mogel nikamor, kljub temu je dal natisniti svojo platformo in jo delil med volilce. Sklepal je šod v občinski baraki, da se ustanovi tretja stranka, farmarsko delavsko stranko, ampak na dan shoda je bila tista stara baraka, ki ni bila prej nikdar zaklenjena, sedaj zaprta z novimi ključavnicami. Zborovanja seveda ni bilo, dasi so vohuni stavbenika silili, naj vrata razbije, ker so vedeli, da ga bi potem lahko vrgli v zapor, zato pa jih ni poslušal. Saj so ga imeli vsi družbinji špijoni in vsa reakcija na piki, da se ga čimprej iznebi in ga pošteno iz mesta.

Ni jim uspelo. Zborovanje so sicer preprečili, delo pa je dobil v bližnjem mestu pri gradbi nekakega poslopja, česar niso mogli preprečiti. Na jesen, ko je bil brez dela, pride k njemu slovenski vohun, naj gre delat v rudnik, kar je ni slabega sluteč privolil, ker ni vedel, da je dotični vohun. Ko je šel naslednje jutro na delo, pa ga je slovenski predelavec v rudniku nadržal, da zanj ni prostora in naj gre ven, četudi so mu v roveskem uradu dovolili oziroma dali delo. Potem je izvedel, da so to nalašč naredili, da se nad njim maščujejo, ker je brezverec, socialist in prekupec. Seveda je šel

Tom Mooney, slovenski delavski jetnik.

iz rudnika, ker ni drugega kazalo. Stavbenika so se namreč bali zato, ker so mislili, da bo vse ostale delavce pobarval z rdečo barvo. K temu je treba omeniti, da je imel mašnik veliko moč pri družbi. Ako je on dobremu katoličanu napisal listek, naj gre z njim v družbin urad, je dotični delo gotovo dobil. To se je menda dogajalo vsepovsod, kjer so imele družbe s pomočjo cerkve neomejeno oblast nad delavci. Kjer pa si je unijsko gibanje utrl pot med rudarje, tako da je unija bila priznana, je bilo seveda drugače, toda tudi tam je v dobrih meri ostala moč v rokah družbe in cerkve. Tako mi je pripovedoval prijatelj.

Joseph Ule.

Barbič mora k nam!

Bridgeport, O. — Skupina članov in ena članica kluba št. 11 JSZ je v nedeljo, dne 27. marca, posetila konferenco soc. klubov in društev Prosvetne matice v Canonsburgu, Pa. Poteka konferenca samega ne bom opisoval, ker to spada v Proletarca, omenil pa bom druge faze tega važnega zborovanja.

Na zborovanju in po zborovanju sem se spet sešel z mnogimi znanci in delavci, ki se udeležujejo na društvenem polju in v delavskem gibanju. Nekateri so prišli od daleč, na primer Tony Zupančič, Pečjak in drugi iz Poin Mariona. Navzoč je bil tudi Zupančič iz Kriške vasi nad Višnjo Goro, tretji Zupančič pa od istotam, ki živi v Strabunu. To kaže, da se ljudje zanimajo za napredek, sicer ne bi prišli tako daleč na tak sestanek.

Konferenco je spretno vodil John Koklič, ki je po vsej odloki okolici dobro znan, referiral pa je John Trčelj. Poset je bil dober, vendar pa je bilo razpoloženje dokaj drugačno kot je bilo na konferenci v Libraryu. Temu je vzrok nova depresija, ki nas je spet zajela, masa pa obupuje in omahuje, ker ni dovolj poučena, da bi šla v organizacijo, v katero spada in s katero bi gotovo dosegla rešitev, ako bi bilo delavstvo zadosti močno organizirano.

Na konferenci sem se sestal tudi z Majkom Pleštom in kmalu se je pojavilo "še eno pitanje." To je spomin na konvencijo SNPJ leta 1929. Pleše je še vedno krepak in dober zagovornik delavskih pravic ter velik nasprotnik demagogov, ki se danes pojavljajo v vrstah slovenskega delavstva.

Po konferenci smo se v spodnjih prostorih marsikaj pogovorili, priliko pa sem tudi imel, da sem se malo zavrtel. Kajti celo mene je neka devojka pograbila in sem se moral zavrteti, kar pa je popolnoma iz moje mode. Hm, saj če me bi videla dan prej, bi me ne vprašala za ples, kajti glavo so mi pobelili bel lasje. Ampak sem "kunten" in sem se dal pomladiti. Naj bo tako ali tako, meni se je kar v glavi zavrtelo, ker nisem za te vrste sport, pa če me še tako pomladijo. Tamkajšnjemu klubu in kuharicam pa se moramo zahvaliti za tako izborno kosilo. O marsičem smo se pogovorili, kakor je pač v naši navadi. Taki razgovori so zanimivi in osvežujoči.

Pogovarjali smo se tudi o prireditvi našega kluba št. 11 JSZ, ki se bo vršila dne 30. aprila.

Čitali so namreč moje poročilo, da pride na moje povabilo na to veselico sam Frank Barbič s svojo slavno harmoniko. Dosti jih je, ki so Barbiča že videli, mnogo pa jih je, ki ga še niso videli. Seveda pa čitajo večino vseh njegovih dopisov. Njegovo harmoniko pa je še malokdo slišal in videl v krajih, kjer se je vršila konferenca, zato so pa še tembolj radovedni. Prvič bi radi spoznali Barbiča samega, kakšna zverina je to, ker mu ne morejo do živca ne v Prosveti, še manj pa v Napreju. Drugič pa bi radi videli in slišali tudi njegovo toliko oglašano harmoniko, kakšen glas vendar ima, in če zna Barbič sploh vleči na harmoniko, ali jo ima le za parado.

O vsem tem so ugibali, končno pa skienili, ako ne bodo vile in prekle padale — cekini lahko padajo! — da se bo večina navzočih udeležila majake slavnosti našega kluba v soboto, dne 30. aprila, v Društveni dvorani na Boydsvillu. Zupančič iz Penne in Pečjakovi bodo pripeljali veliko karavano na našo prireditev. Naš Vitez pa je obljubil, da bo napravil za tisti večer najboljšo klobaso. Ampak vse te obljube so odvisne od Barbiča in njegove slavne harmonike, zato mora Barbič obljubo izpolniti, na kar se tudi zanesemo, da jo bo. Seveda lahko nastanejo kakšne resne zapreke, upam pa, da jih ne bo. S tem pripravljajem za njegov prihod in obisk številnih rojakov, ki ga bi radi videli in slišali glas njegove harmonike, pa je nastala skrb, kako bi dvorano razrihali, da bi vase sprejela toliko udeležbo, kakršno pričakujemo. Toda tudi za ta problem smo že dobili rešitev. Glede tega smo se dogovorili z Ribničani, ki so večje te stroke, zato bo vse okej glede prostora, kar brez skrbi bodite.

Naši igralci se marljivo učijo svojih vlog za igro, medtem ko Barbič še pridno "ajna" svojo harmoniko, odbor se pa pripravlja, da bo postregel posetnikom z vsem najboljšim. Vsi vi rojaki in rojakinje pa se gotovo udeležite. Podrobnosti o programu bomo objavili pravočasno. Pripravite se, da boste gotovo navzoči. Udeležite se iz vse bližnje in daljne okolice.

Nekateri rojaki so radovedni, kdaj Barbič piše svoje dopise, ker jih je toliko v "cajtengah." Na to vprašanje je zadnjič sam odgovoril. Ampak dopise skladati ni posebno lahko, zlasti ne pri delu ali med delom. Jaz sem ga na primer zadnjič precej polomil v mojem dopisu, ko sem pisal o prireditvi našega angleško poslujočega društva 640 SNPJ, namreč s tem, da sem pozabil omeniti datum. Seveda je moralo uredništvo postaviti namesto datuma vprašaj. Vazek je bila hitrica, ki pa ni nikdar dobra. Omenjeno društvo bo imelo svojo veliko plesno veselico v soboto, dne 14. maja v dvorani na Boydsvillu. In prihodnjo soboto večer, dne 9. aprila, pa bo imelo svojo prireditev društvo št. 54 SNPJ v naselbin Glencoe. V nedeljo, dne 24. aprila ob dveh popoldne pa se bo obdrževala seja okrožne federacije SNPJ v Kravanjevih prostorih na Glencoe. To bo zelo važna seja, zato se pozivajo vsa društva SNPJ v tem okrožju, da

Pogovor s temi in onimi

Ivan Moček

MEŠANJE POJMOV—II

Združene države so imele demokracijo, ko niso imele kapitalizma, namreč za časa Jeffersona in Jacksona — seveda za črne je ni bilo kakor je še danes ni dosti — torej ni mogla biti kapitalistična. In ta ameriška demokracija v preteklosti ni bila le v besedah. Zgodovinski dokaz temu je, da so preganjali in seketirali revolucionarji iz Ogrske, Avstrije, Nemčije, Italije in Rusije drli kar v trumah Ameriko od leta 1848 dalje. V Ameriki so se ali zavetje, ko ga niso našli nikjer drugje.

Ne igraymo se torej z besedami, kadar govorimo o demokraciji. Ameriška demokracija samo politična; drugačna doslej še ni bila, če hočemo biti pošteni, ne zamenjavajmo politične demokracije z ekonomsko plutokracijo v Ameriki. To sta dva pojma, ki pomeni razliko kot dan pa noč.

Prav tako nesmiseln sta besedi "delavska diktatura". Pojma "delavska demokracija" "delavska diktatura" ubijata drug drugega, sta naposled le protislovje, kakršnega ni treba v delavskem besednjaku. Ako politično demokracijo v Združenih državah vodijo delavci, se pravi, da vlada vodi delavska stranka, vendar se ta vlada lahko imenuje delavska demokracija, tedaj ta vlada zastopa večino človeka, ki jo večina podpira in vsaka diktatura tu nepotrebnost, je izključena in je ni. Čemu tem begati preproste in nepoučene delavce nekakšno "delavsko diktaturo", kar je le prava fraza in le zavajala delavce, da naravno vsilijo na komunistično diktaturo manjšine!

Ako pa ljubitelji te fraze mislijo, da bo delavska manjšina v Ameriki osvojila vladno silo in potem vodila diktaturo, tedaj ne nobena demokracija in vsako besedičenje "delavske demokracije" v tem slučaju bo le snemanje Stalina. In bodite trdno prepričani, da le govorjenje — ni treba, da bi prišli kakšnih dejanj v tej smeri — le same, grožnje s kakšno "delavsko diktaturo" talizavejo — fašizem in diktaturo, kakršne najmanj želite!

Najvažnejše vprašanje pri vseh resničnih, čistih in pri vseh njih naprednjakih, ki želijo ameriškim delavcem dobro, je dvoje. Prvo vprašanje je pošten in praktičen program, prave izobrazbe, za ameriško delstvo. To bi bil program, ki razisti pojme oziroma na to, kaj in koliko je možno doseči mejah obstoječe politične demokracije in držati tega, obenem pa bi ta program vseboval strašnega demagoštva, ki prodira v strani v maso ameriškega delavstva. To vprašanje pravilne, poštene in demokratske taktike.

Drugo vprašanje pa je, na kateri točki se utrdi delavski cilj, da bo ta cilj resnično pomenil in da ne bo utopijski ali prevaren, vsi, kar nas je socialistov, smo za ta cilj, ki odprava vsakega ekonomskega izkoriščanja, tem ne sme biti dvoma. To je moj cilj, dok bom živ, in uverjen sem, da je to cilj vseh, ki imajo resno socialistično prepričanje. Če prava vsakega ekonomskega (meznega) priprava! O tem ne sme biti dvoma pri resnih socialistih.

Vprašanje je le, na kateri točki je ta odprava. V luči dogodkov zadnjih let je zelo dvomljivo, da je politična kontrola ekonomskega točka. Gospodarstvo v komunistični državi in fašističnih državah nam je živ dokaz, kontrola pod birokratično in korumpirano politično mašino ni nobena rešitev. Vse lahko vidi, da delavcu v Rusiji, Nemčiji in Italiji se veliko slabše godi kakor v Ameriki. Želi privatnega kapitalizma. Delavci so kaj — sužnji politične mašine ne glede na kako se ta mašina imenuje.

Menda ne smemo biti slepi vprico tega naša detja! Jaz sem že pred dolgimi leti zapisal, še danes to verujem: socializem mora biti ali ko vsak kapitalizem! Ne sme biti slabši, ima biti slabši ko kapitalizem, potem ni vredno boriti se zanj! Vsem delavcem, ki hočejo latati, se mora bolje goditi v socializmu! Vse ne samo birokratični kliki, ki kontrolira delo! To naj bo socializem! —

Vprašanje zdaj za vse resne socialiste je jasno opredeljeno tisto točko, na kateri je socializem mogoč. Glejmo naprej, ne zbijaj! Socializem ne sme biti dogma, ne sme biti krščanski evangelij, ki mora večno ostati enak. Če je socializem znanstven pojav, se mora razvijati v luči potreb!

Ne mešajmo starih pojmov in besedi! Ne mešajmo novih, zanesljivih potov!

Pred dvajsetimi leti

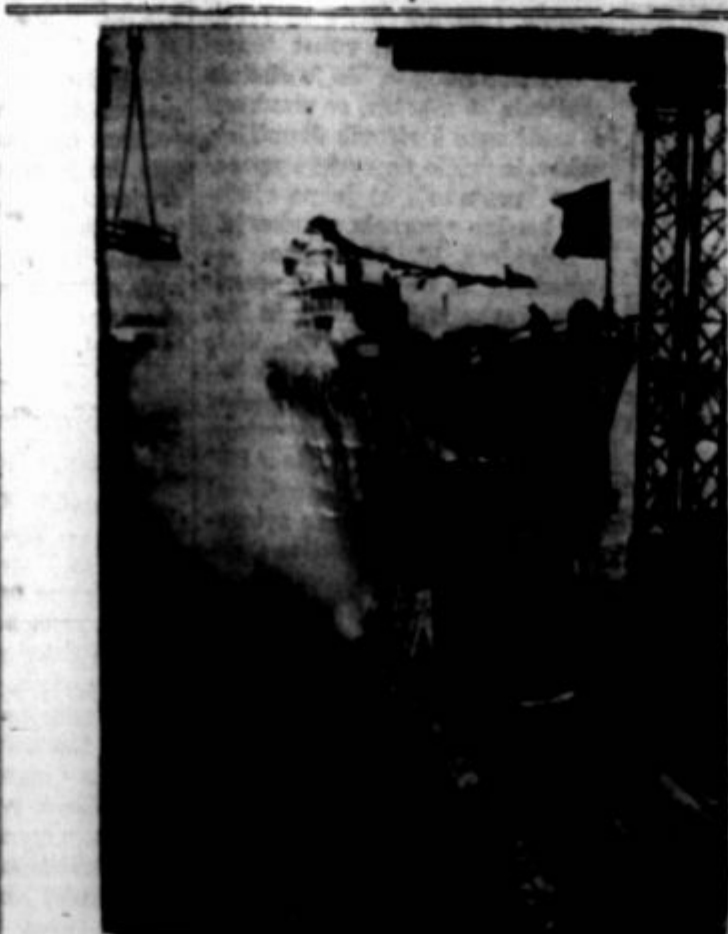
(Iz Prosvete z dne 1. aprila 1918.)

Domače vesti. V Clevelandu je umrl 83-letni John Božič iz Dobrove pri Ljubljani. Član SNPJ.

Delavske vesti. Stotisoč delavcev v čitalnicah dobilo osemurnik.

Svetovna vojna. Zavezniki protiosemn vrgla Nemce nazaj v Franciji. Gore nemških mrljev na bojišču in na tisoče ujetnikov.

Sovjetska Rusija. Nemčija zahteva, da ruska boljševiška vlada preneha s intervencijami na Finskem in porvati svojo rdečo gardo. Uporni kozaki ob Dona so se priključili boljševikom.

Nova ameriška križarka Phoenix, ki je bila nedavno spuščena v morje v Camdenu, N. J.

Slovenski fašist ima besedo

Iz starokrajske Vzemne svobode doznavamo, da je v Ljubljani izšla knjiga z naslovom "Med Evropo in Ameriko," katero je spisal dr. Milan Vidmar, profesor fizike na ljubljanskem vseučilišču.

Čitatelj Prosvete se morda spominja članka na tem mestu, v katerem smo omenili ameriškega profesorja fizike dr. Roberta A. Millikana pa smo približili, da je dr. Millikan priznan dober fizik in velik učenjak, dokler se drži svoje fizike — je pa zelo slab modrijan, kadar se spušta na politično ali ekonomsko-socialno polje. To sodbu bo zdaj treba ponoviti.

Dr. Milan Vidmar, slovenski fizik v starem kraju, je morda dober fizik, je pa slab politik in še slabši sociolog, sodeč pa po njegovi knjigi kolikor jo poznamo po citatih v omenjeni poljudni socialistični reviji.

Profesor Vidmar je bil dvakrat v Ameriki — menda na šahovskem turnirju, če je to tisti Vidmar — in mudil se je največ v New Yorku, zdaj pa nastopa kot avtoriteta, ki pozna Ameriko do dna. A ne samo to, da ima o kompleksu ameriškega življenja docela zmotno sliko, pač pa je takoj pokazal, da ima predsodke o demokraciji, da demokracijo sovraži in zanika in da je stoodstotni fašist.

Fizika ne more biti fašistična, ne demokracija veda; fizika je znanost, ki stoji nad vsako politiko, dasi lahko v objektivnem pogledu precej vpliva na ekonomijo in socialne probleme. Ampak fizik je lahko tudi politik. Se več — lahko je reakcionarni politik in če se bolj zanima za reakcionarno politiko in svoje sebične osebne ambicije kakor za fizikalno vedo, lahko postane tudi diktator. Ker dr. Vidmar dela v svoji knjigi globoke poklone Hitlerju, kdo ve, če ne računa, da mu "Fuehrer" kdaj nakloni poddiktatorstvo fašistične Slovenije!

Ne pozabimo, da je nacijska Nemčija danes soseda Jugoslavije, pred vsem soseda Slovenije! Koroški Slovenci so zdaj v nacijski Nemčiji in štajerski Slovenci morajo danes prenašati vso oholost nemškega hitlerjanstva v Mariboru in drugod ob meji. Vidmarjev slavospev fašizmu je torej prišel v psihološkem momentu, kakor nalašč za ustvarjanje nacijskega razpoloženja na Slovenskem.

Kakor posnemamo iz kritike v Vzemni svobodi, si dr. Vidmar ne more misliti demokracijo brez korupcije. Ameriški kapitalizem mu je tudi korumpiran menda zato, ker je ameriška demokracija "tako korumpirana kakor nikjer na svetu." Nato primerja nacijsko Nemčijo Ameriki in pravi, da v Nemčiji ni politične svobode, zato pa je podkupljiv uradni bel vrana v tretjem rajhu. Kritični mu pravilno odgovarja, da edino iz demokracije dežel prihajajo vesti o korupcijskih škandalih, kajti edino tam se takšni škandali javno perejo, dočim morajo v diktaturah molčati, čeprav je vse podkupljeno!

Dr. Vidmar je v tej knjigi pokazal, da še posebej sovraži socialno demokracijo in socialiste in po njegovem mnenju je čisto prav, da fašizem melje socialistično gibanje v prah. Po njegovem mnenju so vse demokratske dežele zapise diktature!

"Diktatura ... po vsem civiliziranem svetu izpodkopava hirajoči demokratizem. Diktatura vdira v Ameriko, diktatura straši v Franciji ... In v Angliji? ... Se se zdi nemogoče, da bi Anglija posegla po diktaturi. Toda božji mlini meljejo počasi ... se kljubuje Anglija ... Kako dolgo še?"

Najznačilnejše pa je to, da dr. Vidmar postavlja vse diktature v eno vrsto — in za ruski komunizem nima takšne sodbe kot za "gnilo demokracijo." Takole piše:

"Stalin, Hitler in Mussolini razumejo tekst novega dejanja vsak po svoje. Zato se pripravljajo ... Toda v resnici hodijo vsi po isti široki cesti v isto smer ... Kar jih danes še razdvaja, se bo počasi ublažilo ..."

Sicer ne verjamemo, da bi se Stalin in Hitler že jutri pobratila, vendar se ne bi niti malo čudili, če bi se to zgodilo. Če je tako izrazitemu fašistu, kot je dr. Vidmar, Stalin najbližji Hitlerju in Mussoliniju — kaj naj porečemo mi demokratski socialisti, ki nas terorizem v Rusiji enako boli kakor terorizem v Nemčiji, Italiji in drugje?

Dr. Vidmar prerokuje, da bo ves svet v bližnji bodočnosti imel enega samega diktatorja — in takrat bo lučno na svetu ...

Mi pa pravimo: v bližnji bodočnosti bo fašizem v noriščici in slovenski fašisti bodo imeli svojo posebno celico ...

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije)

JUGOSLAVIJA IN HITLERJEVSKA AVSTRIJA

"Koroški Slovenec" ustavljen, urednik zaprt

Nenavadni so komentariji jugoslovanskega vladnega tiska o dogodkih v Avstriji.

Beograjski poluradni dnevnik "Vreme" navaja najprej, da je propast Avstrije zakrivil Schuschnigg sam s fatalnimi napakami, ki jih je napravil zadnje čase. Nato pravi, da je pač nekaj naravnega, da sta se dve državi istega jezika združili in ista kri v jeziku združila in primerja stvar s nekdanjima kraljevinama Srbijo in Crno goro. H koncu članka ugotavlja z zadovoljstvom, da je dala nemška vlada Pragi zagotovilo o neopredelnosti čisto slovenske meje. Pristavlja, da je Nemčija dala tako jamstvo tudi Jugoslaviji in izrekla prepričanje, da je močna Jugoslavija v interesu Nemčije. "Glede na to, je prijateljsko razmerje med Nemčijo in nami sedaj samo razširjeno. Jugoslavija ima sedaj ob svojih prijateljski nemški narodi."

Kaj pa ljubljanski "Slovenec", ki je ne samo glasilo vladne, ampak tudi dnevnika tistega naroda, ki je od Nemcev narodno najbolj ogrožen, zdaj se mnogo bolj kakor poprej? Da je na "Slovenca" kot katoliško glasilo vplivalo zavetje Avstrije po Hitlerju porazno, je gotovo. Avstrija, izrazita in edina do kraja katoliška država je zbirana s sveta, poprej je bila naša sosed. In zadnje dni je "Slovenec" že nekajkrat zapisal, da je kršansko-socialna Avstrija Seipa-Dollfuss-Schuschnigga naredila veliko napako, ko je zatirala socialno demokratično gibanje in s tem sama oslabilo odpor proti hitlerizmu. Kakor je rečeno, da trditve, tako resnične, da je "Slovenec" navdušeno ploskal Dollfussu, ko je s topovi uničeval socialistični Dunaj. Človeku se še danes o-četa, če se spomni, s kakim veseljem je objavljal "Slovenec" poročila o krvavem zatiranju socialističnega gibanja in s kakim namuhom je spremljal tiste socialiste, ki so zbežali pred kršansko-socialnimi rablji na Čisto ali v Jugoslavijo. Danes priznava, da je Dollfuss s tem pripravil tla hitlerizmu, in Hitlerjeva morda še ne bi zasedel Avstrije, če ne bi kancelar Schuschnigg začel lakati opore pri socialnem delavstvu.

Kaj pa, da je "Slovenec" do-ki nova navodila za svoje pisa-je v hitlerjevski Avstriji, kaj-ti danes, 16. marca, je objavil uvodnik, kjer razlaga stvari po-doben, kakor vladno beograjsko "Vreme". Uvodnik govori o koroških Slovencih v novih raz-merah. Naravnost pove, naj-prej, da je dosedanja Avstrija-tirala slovensko manjšino na-Koroškem. Avstrijski kanceli-je so sicer objubil, da ne bo-dati naravnih koroških Slovencev, toda ostalo je le pri objubah, in-majepni državniški so kar po-nakrili jemali narodnostne pravice Korošcev, zaječene po-mednarodnih pogodbah. Dasi-je Jugoslavija zagotovila avstri-j-sko vladno pogosto, da ji gre le-za narodnostni obstoj koroških Slovencev, je pa dezinteresirana-nad koroškim teritorijem. Vse-ni pomagalo nič, naše Slovence-je na nastopila raznarodovali, jim-razpustili društva, vzeli šole,-plenili slovenske knjige itd.

Zdaj je nad Koroško zavla-dal Hitler, hitlerjevska Nemčija-je postala domovina koroških Slovencev. "Slovenec" navaja Hitlerjeve izreke o dolžnosti var-ovanja narodnih manjšin in-pogodbo, ki sta jo sklenili Nem-čija in Poljska glede manjšin in-ki je precej pravična. In ker "Slovenec" verjame Hitlerjevimi-trazam (n. pr.: Z osvoboditvijo tu-je manjšine se narod ne opomo-je, ampak oslabi), zaključuje-svoj uvodnik z naslednjim nav-icnim upanjem: "Pričakujemo, o-čakujemo se na gornje slovenske-uvodni (Hitlerjeve) in tudi na-prijateljske odnose med obema-državama (Nemčija-Jugoslavi-ja), da bodo koroški Slovenci

pod novim vladarjem zdaj ven-dar enkrat dosegli svoje pravi-ce, ki jim jih je nekdanja Av-strija tako krivično odrekala."

Da je tako upanje naivno, če-ne je brezumno, menda ni treba-dokazovati. Slovenstvo na Ko-roškem je bilo zatirano pod pre-jšnjo Avstrijo, še huje bo zatira-no pod hitlerjevske Nemčije. Če-smo po nesrečnem plebiscitu iz-gubili Koroško, smo jo zdaj iz-gubili drugič. "Slovenec" se-zanaša na "slovesne" Hitlerjeve-izjave, toda kje je še kdo na sve-tu, ki bo kaj dal na "slovesne" izjave fašističnih državnikov, ki-trgajo pakete in ne priznavajo-sploš nobenega mednarodnega-prava razen pravice močne roke-in pravico osvajačije vojske, pravico nasilja?!

Sicer so pa že sedanja de-ja-nja sama dobro dementirala "Slovenčev" upanje. V isti-številki, kjer je objavljen ta du-hoviti uvodnik, je objavljeno te-lefonsko poročilo z Dunaja, da-je hitlerjevska oblast ustavila-izhajanje edinega slovenskega-lista za koroške Slovence, tednik "Koroški Slovenec", ki so ga iz-dajali klerikalni Slovenci na-Koroškem, in da so aretirali-njegovega urednika Zwitterja na-Dunaju.

Tako bo Hitler dajal "pravi-co" koroškim Slovencem.

Demonstracije v Ljubljani. — Dne 14. in 15. marca so se vršile v Ljubljani demonstracije a-kademikov in druge mladine. Vsa-društva akademikov so sklicala-zborovanje pred univerzo, da ma-nifestirajo za pravice koroških Slovencev in proti fašizmu. Poli-cija je zborovanje seveda pre-povedala in poslala na ulice stra-žnike, ki so dohodo do univerze-zapirali, po ulicah pa so policijske-patrole razganjale zbirajoče se-skupine demonstrantov, ki so ho-dili od knjigarne do knjigarne in-zahtevali, da umaknejo iz izložb-nemške knjige, ter klicali proti Hitlerju, fašizmu in za sloven-sko Koroško. Policisti so uporab-ljali tudi pendreke in so nekaj-akademikov pretepli do krvi, da-so se zgrajali nad takim ravnan-jem vsi. Strogo je bil zastražen-avstrijski konzulat na Dunajski-cesti, kjer visi hitlerjevska za-stava. — Na Dunaju so ustavili-edini slovenski list, ki je izhajal-doslej za koroške Slovence, v-Gradcu napovedujejo zborovan-je, kjer bodo govorili tudi o "za-mejnih" Nemcih, to se pravi, o-Nemcih na Štajerskem v Slove-niji, iz Koroške je pribežalo že-več rojakov — v Ljubljani pa-policija pretepa akademike, ki-edini si upajo na cesto, da zakri-jejo proti hitlerizmu. Kaj poreče-na to dr. Korošec, naš notranji-minister? Prepovedano je jav-no se zavzemati za koroške Slo-vence, prepovedano je pisati o-hitlerizmu na slovenski zemlji v-Jugoslaviji!

Okostje orjaškega mamuta naj-deno pri Kamniku

Blizu Kamnika regulirajo zad-nje čase strugo Nevljice. Te dni-so ravno kopali novo strugo, da-odstranijo ostri ovinek Nevljice-pod neveljsko cerkvijo. Ko so-kopali, so delavci našli naletel na-dno na gosto slovnato plast, v-njej pa je neki delavec našel na-nekaj trdega. Ko je izkopal, je-mislil, da gre za kakšno deblo,pa je udaril s krampom po "de-blu", ki se je razletelo. Tedaj je-delavec videl, da ima pred sabo-prav za prav veliko kost. Poslali-so to kost kamniškemu starino-slovcu Sadnikarju, ki je izrekel-domnevo, da gre za kost ogromne-pradavne živali, najbrže za ste-gno mamuto. Za stvar se je ta-koj zelo zainteresiral in obvestil-tudi Ljubljano. Če je domneva-pravilna, gre za najdbo velike-znanstvene važnosti, saj niso do-šle v Srednji Evropi nikjer še-našli kosti mamutov, ki so žive-li v Evropi pred davnimi tisoč-letji. Le pri Lyonu v Franciji so-našli kosti, ki veljajo za mamu-tove.

Seveda se je zbralo pri Nevljah-takoj mnogo radovednežev, ki so-čakali, kdaj bodo izkopali še dr-u-ge kosti. Delavci pravijo, da jim-je pri odkrivanju te ilovnatel-plasti zasmrdelo po trohnobi, po-čemer domnevajo, da je ilovnatel-plast varkala vase duh gnijoče-ga mesa in ga toliko tisočletij o-hranila. Domnevajo namreč, da-je mamut zašel pregloboko v je-zero, ki je tedaj ležalo pri Nev-ljah do Kamnika, in običaj v-flovi. Seveda pa so vse to do-mneve nestrokovnjakov.

Ko sta prišla iz Ljubljane dva-astrokovnjaka, sta takoj odredila-da odkrito ilovnatel plast zakri-jejo nazaj in da se začne odko-pavanje od vrha skozi gornje-plasti z vso previdnostjo. Že pred-tem so odkopali delavci pod vo-dstvom nekaterih kamniških in-teligenov nekaj reber, nekaj-vreten in drugo stegnenico. Ste-gnenica tehtala 13 kg in je dolga-nad en meter. Razni geologi-zoologi in prehistoriki so že na-javili svoj prihod v Nevlje k o-gledu najdišča in kosti. Odkopa-vanje vodi dr. kustos ljublj-anjskega muzeja dr. Kos in pre-parator Herfort.

Kamniški domoljubi so takoj-izjavili, da tega mamutovega-o-kostja ne bodo dali nikomur,ampak ga bodo shranili v svo-jem mestu, ker je to pač imeni-na reč, od katere hoče Kamnik-imeeti kaj koristi. Naj hodijo-tu-je tja, da si ogledajo to naj-do, kakršne Evropa — razen pri-Lyonu — ne premore. Mamuto-va okostja so našli sicer samo še-v sibirskih tundrah.

Formiranje industrijskih svetov v Michiganu

Detroit, Mich. — Odbor za in-dustrijsko organizacijo je pod-vzel korake glede formiranja in-dustrijskih unijskih svetov v-Detroitu in drugih industrijskih-središčih v državi. Adolph Ger-mer, pokrajinski direktor CIO, je-izjavil, da bo glavna naloga-teh svetov konsolidacija sile, ki-jo predstavljajo unije CIO v dis-trikih, ki so bili nekdanj "open-shoparske" trdnjave. Poleg tega-bodo sveti pritiskali na državno-legislacijo, da sprejme delavske-zakonske načrte in vodili vzgoj-no kampanjo, da bo javnost do-bila večji vpogled v cilje in na-mene organiziranega delavskega-gibanja. Unije CIO imajo več-tisoč članov v Detroitu ne samo-med avtnimi delavci, temveč tu-di med delavci v drugih industri-jah. Prihodnja konvencija unij-CIO v Michiganu se bo pričela-23. aprila v Lansingu, katere se-bo udeležilo čez tisoč delegatov.

Avstrijska kultura dobila težak udarec

Posledica nacijskega prodiranja proti vzhodu

Hollywood, Cal. — (FP) — Privatna poročila, ki so jih do-bili izgnani Avstrijci in Nemci v-Hollywoodu in katera še niso bi-la na splošno objavljena, potr-jujejo dejstvo, da v Avstriji, ka-kor v vseh drugih krajih, kjer-sta zavladala fašizem in nacizem,niso bila skrušena samo delav-ska gibanja in narodne manjši-ne, temveč vse, kar predstavlja-kulturo in višje življenske vred-note. Poleg velikega števila sa-momorov in drugih tragedij na-Dunaju in v drugih avstrijskih-mestih, se posledice nacijskega-prodiranja proti vzhodu očituje-jo v drugačnih oblikah.

Prijatelji komponista Oskar-ja Straussa v Hollywoodu so mu-kablirali tisoč dolarjev, da mu-o-mogočijo prihod v Ameriko iz-neke švicarske vasi, v kateri je-našel zavetje po nacijski okupa-ciji Avstrije. Vse njegovo imetje-je bilo zaplenjeno, ko so hitler-jevc prišli na krmilo. Učenjak-Wilhelm Stekel se nahaja v ali-nem položaju in tu so že pričeli-zbirati prispevke, da ga dobijo-v Ameriko. Usoda, ki je zadel-a Sigmunda Freud, svetovno zna-nega psihoanalista, je znana. Freud je bil aretiran na Dunaju,ko se je pripravil na beg iz-Avstrije.

Bruno Walter, dirigent dunaj-ske opere, je resigniral, Lily-Pons, opera in koncertna pev-ka, pa je preklekala nastop na-Dunaju. Max Reinhardt se naha-ja v varnem zavetju v Holly-woodu; neko poročilo se je gla-silo, da je bil aretiran na Dunaju.On je bil pripravljen puč v-Avstriji naznaniti, da se ne bo-vrnil v Evropo. Reinhardt ima-pogodbo s filmsko družbo War-ner Bro., za katero je pred enim-letom izdelal film "Sen kresne-noči."

Veliko število umetnikov, pro-fesorjev in učenjakov je pobe-gnilo v Budimpešto, ko je Hitler-jeva armada vkorakala v Avstri-jo. Koliko časa bodo ti varni-pred nacijsko persekucijo v glav-nem mestu Ogrske, kjer Hitler-jev vpliv narašča, je vprašanje.

'New deal' zmagal nad toriji v senatu

Bitka za reorganizira-nje vlade se obnovi v nižji zbornici

Washington. — (FP) — Ad-ministracija je srečno zmagnala-v senatu s svojim "diktator-skim" osnutkom za reorganizi-ranje številnih vladnih birojev-in agencij, kar je priporočala po-sebna predsedniškova komisija, ki-je študirala vladni aparat skoraj-leto dni. Reorganiziranje bo iz-vedel predsednik, če bo osnutek-prodri tudi v nižji zbornici.

Največja značilnost te bitke je-gonja torijske reakcije proti te-mu osnutku, kakor tudi proti

vsemu, kar pride od administra-cije. Kar se ameriških delavcev-in farmerjev tiče, je predvide-vana reforma vladnega aparata-najbrže brez pomena. To da-misliti tudi dejstvo, da je bilo vpraš-je tudi za reakcijo nesporno,ko je prišlo prvič v javnost. Ne-kateri velebitniški listi, ki sedaj-udrihajo po tem osnutku in ga-proglasajo za "diktaturo", so la-ni ideje vladne reorganizacije-pozdravili.

Ta boj v kongresu je zgolj le-političnega značaja. Torijski re-akcije je le na tem, da porazi-predsednika. V ta namen je or-ganizirala eno največjih kam-panj zunanjega pritiska in lobiz-ma. Senatorji so prejeli nad 50-000 telegramov proti sprejetju-zakonskega načrta, celo več ka-kor pa v kampanji proti reformi-ranju vrhovnega sodišča. Kljub-temu pa je administracija uspe-lo, da je odvrnila poraz v senatu-z 49 proti 42 glasovom.

Zdaj se bo reakcija koncentri-rala na poraz osnutka v nižji-zbornici. Demokratje imajo sicer-tudi v tej zbornici veliko večino,ki pa je le nominalna, ker se te-pejo sami med seboj. Kaj se bo-z načrtom zgodilo v tej zbornici,bo razvidno v prihodnjih dneh.

V senatu sprejeti načrt dolo-ča ustanovitev novega depart-menta za javno blaginjo. V nje-govno področje bi spadala social-na zaščita in religiozno aktivnosti-vlade. Načelnik departmeta bi-bil kabinetni član, katero mesto-bi najbrže dobil Harry Hopkins,načelnik WPA.

Lahko si je misliti, kaj bi a-meriška reakcija počela, če bi-predsednik storil kaj silničnega ka-kor je storil mehiški predsednik-Cardenas, ko je kapitalistom za-plenil oljno industrijo. V takem-primeru bi gotovo pričela s civil-no vojno pod vodstvom kakšne-ga Hitlerja ali Mussolinija.

Železničarji odločno odklonili redukcije

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ci sta bankrotirani z mnogimi-drugimi vred valed prevelike-kapitalizacije in molzenja po-bankirjih. B. & O. bi je lanskoo-letu morala izplačati neke do-zorele bonde, toda bankirji so bili-toliko "usmiljeni", da niso prit-iskali na izplačitev, ker so hoteli-protektirati "dobro ime" ene-glavnih železnic. Toda železni-ci ni bilo s tem nič pomagano,ker obligeacije še vedno čaka-jo na izplačitev. Ampak železnica-tudi sedaj nima denarja niti-kredita.

Southern Pacific pa je prišla-zopet pred vladno Rekonstruk-cijsko finančno korporacijo za-novo posojilo v znesku \$14,000-000, od katere vsote bi porabila-devet milijonov za obresti na-bonde. Zadnje posojilo \$17-000,000, ki ga je dobila pri ban-ki-rih, je šlo v isti namen —lastnikom bondev za obresti.

Letne obrestne obligeacije te-železnice znašajo \$30,000,000.

Predsednik Roosevelt je naro-čil meddržavni trgovinski komi-siji, naj izdela načrt za sanacijo-železnice. Toda dokler bodo v-privatnih rokah, ne bodo nikdar-"ozdravljene". Izprejanje vo-denega kapitala bi le začelo osu-sile. F. W. Sargent, predse-dnik Chicago Great Western, pri-poroča, naj financiranje želez-nice prevzame vlada, kar pod-kapitalizem pomeni, naj nosi-njih izgubo, oziroma garantira-lastnikom bondev obresti.

Pred 20 leti so železničarji-pričeli z veliko kampanjo za po-državljenje železnice in izdelali-tako zvali Plumbov načrt, ki je-določal demokratično upravo.

Zdaj ni o tej zahtevi nobenega-sluha med železničarji. Potreb-na je socializacija ne samo žele-znic, marveč vsaj vseh glavnih-industrij. Le s splošno sociali-zacijo bi bilo mogoče odpraviti-krizo.

Slovenska Narodna Podporna Jedinota

1637-38 So. Lavandale Ave. Chicago, Ill.

GLAVNI ODBOR

IZVRSILNI ODBOR:

Francis Chabot, predsednik.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vitor, gl. tajnik.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
Lawrence Grubbs, pomoč. taj.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
John Vojtech, gl. blagajnik.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
John Vojtech, izvršilni glavn.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
John Vojtech, izvršilni glavn.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois

POSREDOVNI ODBOR:

Andrei Vrbicki, prvi posrednik.....402 Russell Ave., Johnston, Pa.
Frank Balle, drugi posrednik.....1515 E. 12th St., Milwaukee, Wis.
John Vojtech, Jr., prvi distriktni posrednik.....Box 127, Stroudsburg, Pa.
Camille Zarnich, drugi distriktni posrednik.....1647 W. 43th St., Cleveland, Ohio
John Klamak, tretji distriktni posrednik.....111 Todd St., La Salle, Ill.
Edward Tomsak, četrti distriktni posrednik.....Box 124, Walsenburg, Colo.

GOSPODARSKI ODBOR:

Stash Petrovich, predsednik.....122 E. 121st St., Cleveland, Ohio
Francis Chabot, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vitor, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
John Vojtech, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
John Vojtech, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
Donald J. Lachin, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Ill.
Joseph Supan, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Ill.

POMOČNI ODBOR:

John Gurek, predsednik.....414 W. May St., Springfield, Ill.
Frank Balle, izvršilni.....1921 Milwaukee Ave., Springfield, Ohio
John Vojtech, izvršilni.....Box 27, Akron, Kansas
Frank Vojtech, izvršilni.....Box 27, Akron, Kansas
John Vojtech, izvršilni.....Box 27, Akron, Kansas

MADONSKI ODBOR:

Frank Balle, predsednik.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
Frank Balle, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois
John Vojtech, izvršilni.....1637 S. Lavandale Ave., Chicago, Illinois

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

gotovo polljejo svoje zastopni-ke. Kakor se sliši, se bomo po-seji spet lahko malo zavrteli. Zato pa pridite v velikem števi-lu in pripeljite svoje prijatelje.

Delavske razmere v naših kra-jih se s vsakim dnem slabšajo in-brezpomošnost narašča. Tudi ni-nobenih izgledov, da se bi polo-žaj izboljšal. — Ses. Rozi Skoffv-Barbertonu se zdravje počasi-vrača in bo menda kmalu zapu-stila bolnišnico. Z družino sem-obiskal tudi ses. Primožič, ki se-po dolgi bolezni malo boljše po-čuti. Baš ko smo se peljali k nji-na obisk, je nekdo treščil v nas-s svojim avtom, nato pa še v dva-druga po tistem. Za kazen je-dobil tri mesece zapora, \$200 bo-moral plačati in za eno leto je-zgubil dovoljenje avtomobilskel-voznje. Bil je namreč tako pijan-jan, da je komaj stal. Tako je,če še bolj previdno voziš s av-tom, pa ti pride kak pijanec in-te rukne, da trpiš škodo. Več-krat pa utrpim tudi telesne po-škodb. Valed neprevidnega vo-začenja z avti se dogajajo dne-ve nesreče. Mnogo je ubitih v-takih nesrečah in mnogo pohab-ljenih. Pijanci bi sploh ne sme-li krmariti avta.

Joseph Snoy, 13.

Vesti iz metropole

Cleveland, O. — Depresija in-brezeldele še vedno močno pri-tiskata in odslavljanje delavcev-se nadaljuje. Večina ozi, ki še-delajo, so zaposleni po 2 in 3 dni-v tednu, oni pa, ki so bili odslav-ljeni za stalno ali za nedoločen-čas po 2 do 3 ali 4 mesece, pa-lčejo in prosijo delo pri vladnih-delih WPA oziroma pri tako-zvanem "cesarskem delu." In-teh je mnogo. Res ne vemo, kam-bo to prišlo.

Kar se tiče naših sedanjih-preplov v Prosveti, ki se nana-šajo na Cleveland oziroma Col-linwood, se lahko reče, da z nji-mi ne bomo prišli nikamor. V-enem mojih prejšnjih dopisov-sem povedal, da se s tistimi "po-silikomunisti" ne strinjam, ker-jih predobro poznam, in to že-mnogo let. Predobro jih poznam,da so samo za prepir. Reči pa-moram, da niso vsi taki oziroma-slabi, kajti med njimi je tudi ne-kaj dobrih ljudi, ki so se jim dali-presleptiti in zmešati. Torej ni-so vsi šuntarji. Ponavljam, da-se ne strinjam s špičarji, ki le-zbadajo. Kdor je dober član na-še velike in poštene SNP, naj-deluje zanj. Sedaj imamo ve-liko kampanjo za pridobivanje-novih članov v mladinski odde-lek SNP, in imamo vsi dovolj-dela, da skupno delujemo za-u-speh poštene stvari. Imamo pa-tudi dnevnik Prosveta, ki je še-vedno eden najboljših časopisov-za delavca, neglede na pomisle-ke posameznikov. Kajti vsem-ne bo nihče ustregel. Agitiraj-mo vsi za naš dnevnik, ne pa za-take liste, ki danes so in jutri-jih že ni, ki iščejo le zraka in-prepir.

Uredništvo Prosvete pa še-enkrat opozarjam, da malo bolj-pazi, da ne priobčuje vsega, kar-mu kdo v svojem razburjenju-pošlje v priobčitev. Kajti z do-pisi, s katerimi se le napada,kritizira, hujska in zbada, se-nikomur ne koristi. Morda je-dobro, da se parkrat piše v ta-kem tonu, ne pa venomer, kakor-da bi kdo imel ali imeli monopol

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še-posebno list Prosveta za koristi-ter potrebne agitacije svojih-društev in članstva in za propa-gando svojih idej. Nikakor pa-ne za propagando drugih po-dpornih organizacij. Vsaka or-ganizacija ima običajno svoje-glasilo. Torej agitatorični dopis-in naznanila drugih podpornih-organizacij in njih društev naj-se ne pošiljajo listu Prosveta.

Nadlist, v javnosti pa nimajo nobenega pomena. Kot zastop-nik dnevnika Prosvete zaradi-enege ali dveh dopisovalcev ne-bom debatiral in se ne bom pre-piral s naročniki radi teh dopi-sov. Moja navada je, da hodim-med ljudmi in kolektam v pri-jaznem tonu, sem zmiren v raz-govorih in tudi tolerant, ako pa-je treba, tedaj pa tudi komu-povem, kar mu gre, toda to vse-lej v korist lista in jednote.

Toliko o tem sedaj. Upam, da-se bo na eni in drugi strani u-poštevala le korist in dobrobit-oh struj. Ako pa kateri še-ka naprej ostane trmast in-samovolj, se ga pa enostavno-ignorira. Saj imamo mnogo-boljših in koristnejših stvari, o-katerih lahko pišemo v našem-dnevniku Prosveti. In to tudi-kritike, toda proti našim načel-nim nasprotnikom, fašistom, klerikalcem in drugi reakcionar-ni gnolob.

Pri naši North American ban-ki—klerikalno-Seliškarjevi ban-ki—se še vedno predrzno drži-ko, kakor klopi na koži. (Prav-je zapisal John Filipič v Enako-pravnosti.) Da, to so pravi klo-pi, ki pijejo kri, dokler jo kaj-čutijo. Vsi protesti od strani-vlagateljev so le bob ob steno.

In koliko je vlagateljev pri tej-banki, ki so sedaj na beraški pa-llici in so se morali zateči k re-lif. V zaslepi so izplačali 5%, ampak klopi pijejo kri kar-naprej, dokler ne bodo zadnje-kapljice izpil. Prav po kleri-kalno!

Drugača slika (kakor smo-čitali v časopisih) pa je pri U-nion Trust banki. Ta banka je-bila namreč v likvidaciji in je-sedaj ponovno izplačala 35%svojim vlagateljem, vlogo do-\$50 pa na zahtevo izplača v-ce-loti. Kakor je bilo poročano v-javnosti, bo ta banka odprla svo-ja vrata in pričela spet poslova-ti. Torej kar so v tej banki-že prej in sedaj izplačali, je pač-nekaj.

Naši zagrizeni klerikalci se-silno veselijo napredka japo-nskih fašistov in militaristov na-Kitajskem, zlasti pa se veselijo-prodiranja fašistov v Španiji.

Pa tudi na Hitlerjeve zmage-so ponosni, in o vsem tem z veliko-naslado poročajo v prilog fašis-tov. Le da Hitler preveč zati-ra, mrcvari, zapira in pobija-tudi klerikalce v Nemčiji, to jim-kvari veselje. Klerikalcem bi-bilo zelo všeč, če bi naciji pobij-ali, zatirali in zapirali le komu-niste in rdečkarje sploh, ne pa-njihove bratce katolike. Na fašizem se najbolj razumeta rev.Matija Jager in rev. Milan Slaje.

Anton Jankovich, 147.

Vesti iz Primorja

Trst. — Da bi omeili gozdne-potare v tržaški okolici, ki so v-zadnjem času uničili precej mla-dega gozda, je izdala tržaška ob-čina stroge odredbe. Po teh je-strogo zabranjeno kaditi ob pre-hodu skozi gozd, nadalje vsako-zabiranje plevla in grmičevja-v oddaljenosti do 100 m od gos-da. Ugotovili so, da požari nastajajo po večini zaradi neprevid-nosti kadičev, ki mečejo ogorke-v travo ob cesti, kjer na ta na-čin nastanejo gozdni požari. . . Gozdna milica bo odsej strogo-pazila na izvrševanje omenjenih-naredb.

Oddelek nemških vojakov na poti iz Asperna, dunajskega predmestja, na Dunaj.

F. M. DOSTOJEVSKI:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s spilogom — Poslovni Vladimir Levčič

Moški mora biti velikodušen, moškega to ne omadežuje. Niti heroja ne omadežuje, še Cesarja ne! Nu, odpuščanja jih pa vendarle ne prosim, nikoli in za nobeno stvar. Zapomni si to pravilo; zapuša ti ga Mitja, tvoj brat, ki se je pogubil zaradi žensk. Ne, rajši se Gruši brez odpuščanja kako oddolžim. V pobožnosti se ji klamam, Aleksej, v pobožnosti se ji klamam! Samo ona tega ne vidi, ne, njej je zmerom premalo ljubezni. In muči me, s svojo ljubeznijo me muči. Kaj preje! Preje so me mučili samo tisti njeni peklenski zgibi, a zdaj sem sprejel vso njeno dušo v svojo dušo in sem po njej sam postal človek! Ali naju bodo poročili? Če ne, tedaj me bo konec od ljubosumnja. Saj se mi itak sleherni dan kaj sanja... Kaj ti je pa rekla o meni?"

Aljoša je ponovil vse današnje Grušenjkine besede. Mitja je vse natanko poslušal ter vprašal po tem in onem; naposled je bil zadovoljen. "Teda ni huda, ker sem ljubosumen!" je vzkliknil. "Prava ženska! 'Saj imam sama okrutno srce.' Uh, rad imam take okrutnice, čeprav ne morem trpeti, kadar so ljubosumne name, ne morem! — Tepla se bova. Toda ljubil — ljubil jo bom brezmejno. Ali naju bodo poročili? Ali vobče poročajo kaznjence? To je še vprašanje. A brez nje ne morem živeti..."

Mitja je šel nekajkrat mrko sem ter tja. V sobi se je malone že temnilo. Iznenada se ga je polastila silna skrb. "Tak skrivnost, pravi, skrivnost? Ona tedaj misli, da so se v trojem zarotili zoper njo in da je zapletena v stvar tudi Katka? Ne, brat, ne, Grušenka, ni tako. Tu si se zaletela, zaletela si se po svoji neumni ženski navadi! Aljoša, dragec, eh, naj se zgodi kar se hoče! Razodenem ti našo skrivnost!"

Ogledal se je na vse strani; nato je urno stopil tik k Aljoši, ki je stal pred njim, ter mu jel tajnatveno šepetati, čeprav ju v resnici nihče ni mogel slišati: stari paznik je dremal v kotu na klopi, vojnikov, ki so stražili, pa ni mogla doseči niti besedica.

"Vse našo skrivnost ti razodenem!" je hlastno zasopel Mitja. "Kasneje sem ti jo itak hotel odkriti, saj veš, da se ne morem v ničemer odločiti brez tebe. Ti si mene vse. Čeprav govorim, da je Ivan višji od name dveh, si vendar ti moj kerubin. Samo tvoja odločitev bo obveljala. Morda si celo res ti višji človek, ne Ivan. Vidiš, tu gre za vprašanje vesti, za vprašanje višje vesti — skrivnost je tako važna, da ji sam ne pridem na kraj, in zato sem vse odložil, dokler se ne pogovorim s teboj. A vendar bi bilo zdaj še prezgodaj za odločitev, zakaj treba je počakati sode: kadar bo ta proglašena, boš ti odločil mojo usodo. Zdaj ne odločaj; takoj ti povem, ališal boš, za kaj gre, toda odločati nikar. Stoj in tiho bodi. Ne bom ti povedal vsega. Povem ti samo idejo, brez podrobnosti — ti pa molči. Ne vprašati ne smeš ne ganiti se — ali velja?"

Toda, o Bog, kam naj denem tvoje oči? Bojim se, tvoje oči mi bodo povedale odločitev, tudi če boš molčal. Uh, bojim se! Aljoša, čuj: brat Ivan mi predlaga, naj pobegnem. O podrobnostih ne govorim: vse je urejeno, vse se lahko uredi. Molči, ne reči ne take ne tako. V Ameriko, z Grušo. Saj veš, da brez Gruše ne morem živeti! Nu, in če je tam ne bodo pustili k meni! Ali mar poročajo kaznjence? Brat Ivan pravi, da ne. A kaj naj delam tam brez Gruše, s kladivom, pod zemljo? Samo sebi bi glavo razbil s tistim kladivom! A z druge strani: kaj poreče vest? Zakaj to bi pomenilo, da sem poginil pred trpljenjem! Pokazali so mu pot, pa jo je zavrgel; očiščanje mu je bilo odprto, pa je zavlil na levo. Ivan pravi, da lahko človek, če ima dobra nagnjenja, v Ameriki več koristi, nego pod zemljo. Nu, a kaj bo tlej z našo podzemeljsko himno? Kaj je Amerika? Amerika je spet puhloba! In tudi lopovščine je v Ameriki mnogo, se mi vidi. Pred križanjem je pobegnil! Baš zato ti pravim, Aleksej, da si edini, ki moreš to razumeti, nihče drugi ne, za druge so to neumnosti in blodnje — vse to, kar sem ti rekel zastran himne. Reklj bodo, da se mi je zmešalo, ali pa, da sem bedak. Tudi Ivan

razume to zastran himne, uh, razume, samo odgovoriti ne mara, ampak rajši molči. On ne veruje v himno. Ne govori, ne govori, saj te vidim, kako gledaš: sam pri sebi si že odločil! Ne odločaj, prizanesi mi, brez Gruše ne morem živeti, počakaj sode!"

Mitja je končal kakor iz uma. Z obema rokama držeč Aljošo za ramena, se je s svojim koprnečim, vročim pogledom kar zasestal v njegove oči.

"Mar poročajo kaznjence?" je ponovil že v tretje s prosečim glasom.

Aljoša ga je poslušal z največjim začudenjem; bil je globoko presunjen.

"Nekaj mi povej," je izpregovoril. "Ali Ivan zelo pritiska? In kdo se je prvi spomnil?"

"On se je spomnil, on prigovarja! Ves čas ga ni bilo k meni, a mahoma je prišel, pred tdnom dni, in je takoj pričel s tem. Strašno pritiska. Ne prosim, ampak ukazuje. O moji poslušnosti ne dvomi, čeprav sem vse svoje srce obrnil pred njim, kakor zdaj pred teboj, in sem mu tudi zastran himne povedal. Kar histerično hoče, da grem. Glavno je denar; deset tisoč, pravi, dobiš za beg, dvajset tisoč pa za Ameriko, in za deset tisoč, pravi, uredimo si jakega pobeg."

"In je naročil, da meni nikar ne povej?" je iznova vprašal Aljoša.

"Za nič ne, živi duši ne, zlasti pa ne tebi: tebi za nobeno ceno ne! Gotovo se boji, da ne bi stopil predme kakor vest. Ne povej mu, da sem ti kaj pravil. Uh, nikar mu ne povej!"

"Prav imaš," je sklenil Aljoša, "pred proglasitvijo sode ni moči reči ne tako ne tako. Po sodeb se boš sam odločil; takrat boš našel sam v sebi novega človeka in ta bo odločil."

"Novega človeka ali pa Bernarda, in ta bo odločil po bernardovski! Saj je itak videti, da sem sam tak preziran Bernard!" se je grenko nasmehnil Mitja.

"Ali, brat, mar nimaš res prav nikakega upanja, da bi se opravičil?"

Mitja je krčevito skomignil z rameni in zmajal z glavo, da ne.

"Aljoša, dragi, čas je, da greš!" ga je jel zdajci priganjati. "Nadzornik je že zavpil na dvorišču, takoj bo tu. Poznaš avo — to je nered. Hitro me objemi, poljubi me in me prekrizaj, dragi, prekrizaj me za jutrišnji križ..."

Objela sta se in se poljubila.

"In ta Ivan," je mahoma rekel Mitja, "ponudil mi je, naj pobegnem, a vendar je sam prepričan, da sem morilec!"

Zalosten nasmeh se mu je izvil na ustnice.

"Mar si ga vprašal, ali verjame ali ne?" je dejal Aljoša.

"Ne, nisem ga vprašal. Hotel sem ga vprašati, pa nisem mogel, nisem imel moči. A saj vidim po njegovih očeh. Nu, zdrav ostani!"

Se enkrat sta se v naglici poljubila. Aljoša je že odhajal, ko ga je Mitja poklical nazaj:

"Stopi predme, takole."

In spet je z obema rokama krepko zgrabil Aljošo za ramena. Njegov obraz je postal mahoma čisto blede, tako da je bil še v temi nekam strahotno viden. Ustnice so se mu skrivile, pogled se je zasestal v Aljošo.

"Aljoša, povej mi čisto resnico, kakor pred Gospodom Bogom: ali verjameš, da sem ga jaz ubil, ali ne verjameš? Ti, ti sam, ali verjameš ali ne? Vso resnico mi povej, ne laži!" mu je ves iz sebe kriknil v obraz.

Aljoši je bilo, kakor da se je ves zamajal; kar čutil je, kako mu je nekaj ostrega presunilo srce.

"Tak daj že, kaj govoriš..." je zajecjal kakor izgubljen.

"Vso resnico povej, vso resnico, ne laži!" je ponovil Mitja.

"Niti eno samo minuto nisem verjel, da bi bil ti morilec," se je zdajci z drhtečim glasom iztrgalo iz Aljoševih prs; pri tem je vzdignil desnico kvišku, kakor bi klical Boga za pričo svojih besed. Ves Mitjev obraz je v tem trenutku blaženo zasijal.

(Dolje prihodnjic.)

Zadnje čase je dobil Verhojansk tekmece. Meteorologi proučavajo zdaj merjenja o še večjem mrazu, ki so ga zabeležili v sibirski pokrajini Ojmekon, ob gornjem toku Indigirka in v močvirni okolici jezera Lopnor, v Kitajskem Vzhodnem Turkestanu.

Za vročinski višek na zemlji se poteguje več krajev. Prednost ima zaenkrat slana puščava Lut v vzhodni Perziji. Peščena planjava je brez kakršnekoli vode in karavane morejo preko nje le pozimi. V tem "hudičevem peklju", kakor ji pravijo Perzijci, se nabere poleti žgoče pripeke do 60° C! Neznosna vročina pušča v nekdanji obljubljeni zelenici Quarglji, v alžirskem delu Sahare, na karavanski poti iz Toumoura v In-Salah. Pred 70 leti so izmerili 58° C vročine. Kljub nevzdržni pripeki je takrat še bivalo v oazi 7000 Beduinov. 900.000 datljavih palm je črpalo vodo iz globokega peska ter nudilo ljudem hladno zavetje in hrano.

Kako strupena utegne biti takšna vročina, lahko sodimo v primeri z najbolj vročimi kraji v Jugoslaviji. V Beogradu so l. 1936 dosegli višek 39.4, v Vrhu 38.2, v Skoplju in Ljubljani 38° C. Jasja Tomić v Banatu in Mostar v Hercegovini se postavljata kot najbolj vroča kraja v državi. V slednjem so po desetletnem merjenju dosegli celo naš rekord, 43° C nad ničlo!

Asamu, severovzhodni deželi Prednje Indije, je muhasta narava vsilila sloves hudournega žrela deževnice. V tem najbolj deževnem kraju sveta so že namerili 12.665 mm padavin! Vsako leto pade toč najmanj 7170 mm dežja. Kljub preveliki moči je dežela zelo rodovitna, izredno donosna. Čajni nasadi iz vrstno uspevajo, od marca do novembra traja živahna žetev. Kako strahotne so te množine dežja, če pomislimo, da so samo v juniju 1890 zabeležili 5080, v juliju 1865 celo 5290 mm padavin. V enem mesecu več kakor znaša rekordni vsakoletni evropski povpreček dežja, ki ga imajo naše Crkvice nad Kotorom s 4642 mm padavin! Tolikšna razsipnost narave v porečju Gangesa, medtem ko onstran Himalaje, v notranjeazijskih stepah kane na žejno grudo vse leto komaj 200—280 mm dežja!

Za kraje, kjer je nagel odtok deževnice nemogoč, so lahko usodni veliki prelomi oblakov. Vsem je še v spominu vremen-ska katastrofa jeseni 1926. Dne 26. septembra je tedaj v 36 urah padlo v Lučni 406.4, na Trahtah 382, v Žireh 339.6, v Sv. Križu pri Trstu 320 mm dežja. V Crkvicah se je v enem samem dnevu izlilo že 323, v Gradcu 670, v južnovzhodni Avstraliji 780, na Filipinih 880, Niponskem 902, o točju Fideri 940, 14. junija 1876 pa v Tiderapudži — 1036 mm dežja! V dnevi 12. do 16. junija 1876 je tu padlo 2898 mm deževnice, 1488 mm več kakor znaša vsaletni povpreček padavin v Ljubljani!

Najstrahotnejši prelom oblakov pozna Porte Bello v Panami, kjer je 20. novembra 1911 padlo v 3 minutah na zemljo 62.74 mm deževnice. V Fuessenu pod bavorskimi Alpami so v maju 1920 zabeležili 15.75 mm dežja na vsako minuto! Med važnejšimi postajami je l. 1936 imela Ljubljana 178, Cetinje 173, Zagreb 161, Kraljevica in Split 145, Beograd 144, Rab in Prilep 120, Hvar 104 in Skoplje 85 deževnih dni!

Suhi kraji naše zemlje se po večini krijejo z vročimi. Izjema je obalni pas severne Čile, od Arica do Antofagaste. Tu skoro nikoli ne dežuje, le megla daje nekaj vlage. Zrak je tako suh, da preperevajo mrličji šele čez 100 let. Pri nas včasih primanjkuje dežja v Povodaru, nekaterih krajih Banata, Slavonije in Prekmurja. Tako beleži Skoplje povprečno le 487 mm, Beograd 627, Cven pri Ljutomeru 845 mm. Najdeževnejši kraj na slovenski zemlji, Gomanjce pod Snežnikom, ima letni povpreček 3038. Leskova dolina, Bovec, Idrija, Dol, Jurjeva dolina nad 2000 mm padavin.

V nasprotju z deželami brez dežja so kraji na zemlji, kjer se zelo redko svetlika sonce. K tem spadajo predvsem Marshallski otoki, kjer 319 dni v letu nepretrgoma dežuje.

V Jugoslaviji ima razmeroma največ sonca otok Vis. Slede

Skupina ameriških bojnih ladij odhaja iz pristanišča v Los Angelesu na odprto morje.

Hvar, Dubrovnik, Split in Rab. Beograd je n. pr. imel 1936 leta 2224, Skoplje 1880, Zagreb 1812, Maribor 1789, Ljubljana 1512 sončnih ur. Ljubljansko nebo je vse leto običajno 61% pokrito z oblaki. Srednja stopnja oblačnosti znaša na Hvaru, v Dubrovniku in Splitu 5, na Rabu 5.4, v Skoplju 5.6, Beogradu 5.7, Zagrebu 6.8 in — Ljubljani 7.4.

Chicago je znan kot najbolj vetrovno mesto na svetu, kar je pa zmotno. Po silovitosti viharjev ga prekosita obala Adelieland, v Wilkinsonovi deželi Antarktiki. Tu so izmerili že vetrovno hitrost 90 m na sekundo! Tako se ponavlja dan za dnem, večno megleno morje leži za obzorjem. Pod gostimi obalnimi meglanj trpe tudi južnozpadna Afrika, Peru, Kalifornija in New Fundland. Vroče pušinske megle, ki prinašajo s seboj pušavski prah, tudi pri nas niso neznane.

V Jugoslaviji se lahko ponašata z vetrovnim rekordom Senj in Beograd. V prvem pustoši glasovita burja, ki doseže hitrost 60—120 km na uro! V Trstu je 12. nov. 1888 dosegla burja 106 km na uro. Košava plane s Karpatov in doseže Beograd s hitrostjo 10 m na sekundo, siloviti ciklon, ki je 14. avgusta 1934 pustošil po spodnjem Sremu in Beogradu, je puščal za seboj 54 km na uro.

Celovec slovi kot najbolj megleno mesto v naši sosesčini. V Jugoslaviji je l. 1936 prednjačil Sarajevo s 134 meglenimi dnevi v letu. Sledi Ljubljana s 120, Beograd 111, Zagreb 103 meglenimi dnevi. Na Jadranu se je pojavila megla na Rabu 25 krat, na Hvaru v 21, Splitu 4 dneh.

Najsilovitejše nevihte viharje, orkane in tornade poznata Sev. Amerika in Zapadna Indija. V Mississippiju in Nebraski dosežejo dostikrat hitrost 200 km na uro! Vsako leto pustoši po zemlji povprečno 16 milijonov neviht, več kakor 1800 na uro! Najmanj neviht je na obalah Južne Amerike, v Kaliforniji, na Islandu, Faroeih in severni Skotski — komaj dve v letu. Rekord pa odnaša v tem pogledu Holandska Indija, v Bataviji in okolici je na leto povprečno le 40 dni brez neviht! Tudi Mehiko pogosto posečajo

nevihte, ki se premikajo s hitrostjo 30—40 km na uro. Nevihtni oblaki sežejo tudi preko najvišje gore Evrope, Mont Blanc.

—Ivo Lapanje.

Podganja svatba

Japonska pravljica

Stara podgana je postala ošabna. Njena hčerka, mlada cvetoča stvarca, je zaman čakala snubca iz podganjega rodu, kajti njena mati je hotela imeti visokega zeta.

In starka je stopila k Mesecu in rekla: "Stari, dobri Mesec, tvoja moč je znana vsemu svetu. Ali hočeš imeti mojo hčerko za ženo?"

"Mesec se je nasmehnil in odvrnil: "Močnega me imenuješ, draga podgana? Čutim se počaščenega, toda močnejši od mene je Oblak, ki me zakriva".

Častihlepna podganja mati je ponudila svojo hčerko Oblaku, ki se je veličastno sprehajal na nebu. Toda Oblak je menil, da je tudi njegova moč omejena in da se mora pokoriti Vetru.

In Veter, na katerega se je podganja mati obrnila, je rekel: "Tudi moja moč ni brezmejna. Ustavi se pred Zidom, ki se neomajno upira mojemu besnenju."

In častihlepna podgana je šla k Zidu, ki je z njemu lastno ravnomernostjo poslušal njeno snubitev.

"Čudovite so tvoje besede, starka", je slednjič zamrmral, "sicer obvladam Veter, ki žene Oblak in ta zakriva Mesec, toda

kdo obvlada mene?"

Prešenečena podgana ni znala odgovoriti, Zid pa je ježno nadaljeval: "Ti in tebi enaki!" V glodate moje temelje, žrete moje malto in mi tako predčate skrajšate življenje!"

In starka je spoznala neumnost svojega početja. Vrnila se je domov ter dovolila svoji hčerki, da se sme omožiti z onim, kogar ljubi: brhkim podganjim mladeničem iz sosesčine.

NA PRODAJ JE—3½ sobna iz opeke sezidana hiša—cena \$1975, 6 sob na hiša z podstrešjem in klet za \$2000 blizu Western Electric tovarne. Dv nadstropna iz opeke zidana dvokota po 4 sobna, s podstrešjem, zaprti po blizu Homan in 25. ulice, samo \$3750. Ogledite se pri: Frank Janata & Co., Realtors, 4257 Cermak Rd. Tel. Lawndale 4949—Chicago, Ill.—(Adv.)

OFFICE OF COUNTY CLERK OF COOK COUNTY, ILLINOIS (STATE OF ILLINOIS)

) SS.

COUNTY OF COOK)

Po določbah odseka 34 zakona o primarnih volitvah v Illinoisu s tem potrjujem, da je barva papirja, ki se bo uporabljal za primarne glasovne posameznih strank za primarne volitve, ki se bodo vršile v Cook okraju, izven mest Berwyn, Chicago, Chicago Heights in Harvey, trg Cicero in v Evergreen Park, Elmwood Park, Morton Grove, Niles Center, Summit in Stickney, v torek, 12. aprila 1938, sledeča:

DEMOKRATSKA STRANKA.....MODRA

REPUBLIKANSKA STRANKA.....BELA

V POTRDILO TEGA stavljam tukaj svoj podpis in pritisnem žig okraja Cook, 24. marca 1938.

MICHAEL J. FLYNN,

okraj. klerk

Cook okraja, Illinois

V blagi spomin druge obletnice smrti

našemu nepozabnemu sinu

STANLEY HODNIKU

kateri je preminul 2. aprila 1936.

Kratka, prekratka življenjska Ti bila je pot. Cvet Tvoje mladosti prekmalu je moral v grob. Dan vaški na grob Tvoj nam misli hiti, Pri Tebi, sin dragi, se misli mudi. Le sladko Ti spavaj, predragi nam sin, sedaj rešen si vseh nadlog in skrbi. Bil dober, dober vsakomur kdor Te je poznal, zato v neizbrisnem spominu nam bodeš ostal.

Zalujoči stariši: JACOB in AGNES HODNIK, North Chicago, Ill.

Vremenski rekordi

Na južni polovici zemlje je minulo poletje. Sonce se poslavljalo od žetve in vsak dan više se vzpenja k nam. Ko bo pod ravnikom v mrki jeseni dolgočasno deževje pošlo zemljo, bodo pri nas topli sončni žarki zdržali bujno zelenje in prignali mrak iz zaledenelih pokrajin visokega severa.

Premagan je zima na severni, utonilo je poletje na južni polobli naše zemlje. Raziskovalci obtečajnega ozemlja so se vrnili v Moskvo, meteorološka opazovanja po vsem svetu se bodo skoraj že obogatila z novimi izsledki v spoznavanju vremenskih dobrin in ujim v vseh širinah sveta.

Za življenje neobhodno oziroma, ki obdaja našo zemljo, je podvrženo večnim izpremenam in neverjetnim skokom mubastega vremena. Kljub temu, da

vladajo nad celinami sveta glede podnebja kolikor toliko ustaljeni naravni zakoni, postavljajo medsebojni vplivi nemirnega, blažilnega morja, pa segrete in zaledenele kopne zemlje, leto za letom človeka pred strahotne posledice vremenske trme. Med zimo in poletjem se zvršča množica naravnih nezd, tako da se neposredno prizadetim ljudem vsiljujejo pojmi, kakor da si je usodno vreme izbralo prav njihov kraj za svoje pustolovščine.

In vendar so na zemlji kraji, ki so v pogledu vremenskih nepravilnosti neprimerno bolj prizadeti kakor večina gosto poseljenega zmernege pasu. Sredi preobljude, kulturno črpne zemlje in daleč od nje je še mnogo puščobnih ledin, kjer se pritisku sirove prirodne sile upira le peščica ljudi. Da vidimo kraje, kjer mrko nebo iztresa največ svoje neugneane jeze.

Meteorologi so prvotno domnevali, da leži najmrznejši kraj

zemlje na tečajih. Dolgoletna opazovanja so prisodila nevaščni rekord Verhojansku, samotni sibirski naselbini ob reki Janu. Tu so 21. februarja 1892 izmerili najnižjo temperaturo 69° C (154° F) pod ničlo! Majhno naselje ima vremensko opazovalnico in nekaj lesenih hišic, katerih prebivalci, po večini jakutski lovci, se preživljajo z lovom.

Sredi zime, ko znaša januarski temperaturni povpreček na Visu 9.8, Hvaru 8.6, v Dubrovniku 8.7, Splitu 7, na Rabu 5.7, v Zagrebu —0.6, v Ljubljani —2.5, v Pragi —1.5, so izmerili papaninovci na ledni plošči pod tečajem —19° C. V Verhojansku pa znaša januarski povpreček —50° C! Temperaturno nihanje med najvišjo in najnižjo letno toploto se povzpne tod na 80 stop. Kajti Verhojansk ima poleti prav tako vroče podnebje kakor mi, do 30° C in nevihte niso redke.

SLOVENSKO-AMERIKANSKI

Koledar 1938

Letošnji Koledar Vam bo zelo ugajal... Naročite ga še danes.

Cena 50 centov

100 STRANI ZANIMIVEGA ČITIVA — POVESTI, RAZPRAVE, RAZNOTEROSTI, INFORMATIVNI ČLANKI

Bogato ilustriran

•GLAS NARODA• (Dep. N.) 216 W. 18th Street, New York

Največja zaloga slovenskih knjig v Ameriki!

V knjigarni "Glas Naroda" lahko dobite vsakovrstne slovenske knjige naših priznanih pisateljev: Cankarja, Tavčarja, Jurčiča, Preglja, Kmetova, Milčinskega, itd. V zalogi imamo prevode del svetovnoznanih mojstrov: Gospodarske, gospodinjke in poučne knjige... Igre, pesmi, zemljevide,

Ljubitelji lepe knjige naj pišejo po cenik knjig, ki jih imamo v zalogi.